CONSIDERAȚII PRIVIND CONCEPȚIA ALIANȚEI NORD-ATLANTICE ȘI CEA A UNIUNII EUROPENE VIZÂND PROTECȚIA INFRASTRUCTURILOR CRITICE

Prof. univ. dr. habil. Mircea VLADU
Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu", Sibiu
10.55535/GMR.2023.3.10

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și Uniunea Europeană apreciază la unison că strategia de ducere a conflictului a înregistrat schimbări esențiale în sensul că neutralizarea infrastructurilor critice a devenit un element care facilitează obținerea succesului mult mai ușor decât neutralizarea forțelor adversarului, întrucât declanșează reacții în lanț, care conduc la destabilizarea societății.

Potrivit experților NATO și ai UE, o infrastructură poate fi considerată critică numai atunci când capătă un rol esențial și o importanță deosebită pentru funcționalitatea unui sistem și când anumite componente ale acesteia sau toate componentele sale devin vulnerabile față de anumite amenințări.

În acest context, preocupările NATO pentru protecția infrastructurilor critice sunt statuate cu predilecție în directivele 114/2008 și 2557/2022, iar cele ale UE au fost amplificate mai ales după atentatele teroriste din 11 martie 2004, de la Madrid. Având în vedere aceste precizări, în continuare vor fi prezentate, din perspectiva NATO și a UE, unele considerații despre necesitatea preîntâmpinării neutralizării sau distrugerii infrastructurile critice.

Cuvinte-cheie: infrastructură critică, securitate națională, terorism, planificare, situații de urgență.

INTRODUCERE

Aderarea României la Alianța Nord-Atlantică și accederea în Uniunea Europeană s-au realizat în condițiile apariției vidului de securitate ca urmare a desființării Tratatului de la Varșovia, la care Republica Socialistă România era parte, și a necesității dezvoltării economice armonioase în cadrul comunității economice europene, în urma autodesființării Consiliului de Ajutor Economic Reciproc, la care aceasta, de asemenea, era parte.

Asigurarea securității naționale și a protecției infrastructurilor critice, mai ales în condițiile intensificării acțiunilor critice, nu se poate realiza de către România doar prin propriiile forțe, în acest sens fiind necesar spirjinul NATO și al UE. Din această perspectivă, NATO și UE abordează cu mare atenție problematica securității naționale și a infrastructurilor critice, mai ales după exacerbarea terorismului atât la nivelul statelor, cât și la nivel regional și global.

Din această perspectivă, NATO și UE și-au fundamentat câte o concepție cu privire la protecția infrastructurilor critice, concepții pe care le vom prezenta în continuare.

Asigurarea securității naționale și a protecției infrastructurilor critice, mai ales în condițiile intensificării acțiunilor critice, nu se poate realiza de către România doar prin propriiile forțe, în acest sens fiind necesar spirjinul NATO și al UE. Din această perspectivă, NATO și UE abordează cu mare atenție problematica securității naționale și a infrastructurilor critice, mai ales după exacerbarea terorismului atât la nivelul statelor, cât și la nivel regional și global.

CONCEPȚIA NATO PRIVIND PROTECȚIA INFRASTRUCTURILOR CRITICE

Din perspectiva NATO, interesul pentru infrastructurile critice s-a amplificat în special după evenimentele teroriste din 11 septembrie 2011 și ca urmare a intensificării amenințărilor și acțiunilor teroriste pe plan local, regional și global.

Problematica infrastructurilor critice este gestionată de NATO cu predilecție prin intermediul *Comitetului de Planificare a Urgențelor Civile,* înființat în anul 1950, odată cu realizarea și dezvoltarea Programului de Planificare a Urgențelor Civile. Acest comitet constituie principalul organism consultativ al NATO în problematica protecției civile și a utilizării resurselor civile pentru atingerea obiectivelor Alianței.

Nevoia de planificare a urgențelor civile de către NATO a fost generată de schimbarea perpetuă a lumii și de proliferarea amenințărilor teroriste la adresa poplațiilor statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice, precum și de amenințările generate de dezastrele naturale. *Planificarea* vizează colectarea și analiza informațiilor despre apariția situațiilor de urgență la nivelul statelor Alianței și repartiția resurselor la dispoziție pentru gestionarea acestora în scopul limitării și lichidării urmărilor.

Analizând istoricul apariției, evoluției și gestionării situațiilor de urgență, s-a constatat că acestea nu s-au produs numai în limitele granițelor naționale ale unui stat, ci ele și-au extins efectele și la nivelul ariilor mai multor state, căpătând, astfel, un caracter internațional. Pornind de la această constatare, NATO s-a implicat în managementul situațiilor de urgență, *„care a devenit o forță* în *domeniul protecției civile și al gestionării consecințelor, accentul punându-se pe eventualele atacuri teroriste cu agenți chimici, biologici, radiologici și nucleari”*. (NATO, 2006, p. 1).

Educarea autorităților și a populației în sensul cunoașterii importanței infrastructurilor de toate tipurile atât pentru societățile din care fac parte, cât și pentru comunitatea internațională constituie o problemă stringentă, căreia NATO îi acordă o atenție deosebită.

Protecția infrastructurilor critice reprezintă o prioritate a activității de planificare a urgențelor civile de către NATO, la care participă toate țările partenere. Cooperarea la nivel internațional conduce la facilitarea unui schimb de informații atât de necesar asigurării protecției infrastructurilor critice, vizând, de pildă, identificarea amenințărilor și vulnerabilităților la adresa acestora, dar și a procedurilor de aplicat pentru asigurarea unei protecții oportune și eficiente a acestora.

Educarea autorităților și a populației în sensul cunoașterii importanței infrastructurilor de toate tipurile atât pentru societățile din care fac parte, cât și pentru comunitatea internațională (Ib., p. 9) constituie o problemă stringentă, căreia NATO îi acordă o atenție deosebită.

NATO este implicat și în *„pregătirea civilă”*, în sensul că a stabilit obligații pentru fiecare stat în vederea asumării răspunderii nu doar pentru protecția populației, ci și pentru cea a infrastructurilor critice proprii, împotriva dezastrelor create de acțiunile teroriste sau de factorii naturali. Ca urmare, se poate preciza că *„NATO acționează ca un forum ce oferă cele mai bune practici* în *acest sens”* (NATO, 2023), întrucât orice operațiune militară incumbă sprijinul civililor și se bazează pe resursele și infrastructura civile, între care se regăsesc căile și mijloacele de transport, porturile, aeroporturile și aerodromurile, rețelele de comunicații, sistemele medicale etc.

Totodată, trebuie menționat că, în februarie 2016, NATO a stabilit următoarele cerințe vizând creșterea rezistenței naționale din perspectiva statelor membre ale Alianței (NATO, 2016): *„continuitatea guvernului și a serviciilor guvernamentale critice; sursele de energie; abilitatea de a face față în mod eficient circulației necontrolate a oamenilor; resursele de apă și alimente; capacitatea de a trata victime în masă; telecomunicațiile și rețelele informatice; sistemele de transport”*. Pornind de la aceste considerente, se poate trage concluzia că *pregătirea civilă* constituie un proces complex desfășurat de *Comitetul de Planificare a Urgențelor Civile,* care vizează pe toți membrii NATO și partenerii Alianței. Acest proces impune educarea civililor, în timp de pace și stabilitate, în domeniul managementului situațiilor de urgență și dezastrelor, astfel încât acesta să-și păstreze funcțiile de bază în timp de criză sau conflict. Pe lângă capabilitățile naționale ale fiecărui stat membru al Alianței, privind desfășurarea acțiunilor antiteroriste, identificarea amenințărilor teroriste și reducerea vulnerabilităților, precum și a celor contrateroriste, atunci când se produce un atac terorist, NATO este preocupat permanent pentru dezvoltarea de tehnologii și capabilități de răspuns adecvat, urmărindu-se, astfel, protejarea forțelor armate și a populațiilor civile, precum și a infrastructurilor critice împotriva unor eventuale atacuri teroriste. Pentru atingerea acestui deziderat, statele membre ale NATO realizează o finanțare comună, ajungând să fie capabile să facă față celor mai urgente situații de amenințare sau de atac din partea structurilor cu vocație teroristă.

GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ

Pregătirea civilă constituie un proces complex desfășurat de Comitetul de Planificare a Urgențelor Civile, care vizează pe toți membrii NATO și partenerii Alianței. Acest proces impune educarea civililor, în timp de pace și stabilitate, în domeniul managementului situațiilor de urgență și dezastrelor, astfel încât acesta să-și păstreze funcțiile de bază în timp de criză sau conflict.

Necesitatea asigurării protecției infrastructurilor critice a determinat NATO să dezvolte programe specifice, care au vizat: protecția porturilor și a bunurilor maritime, deosebit de importante pentru derularea activităților economice; protecția rețelelor, inclusiv a internetului, indispensabile pentru desfășurarea comunicării umane în toate domeniile sociale; protecția infrastructurii energetice, de care depind securitatea și prosperitatea statelor etc. Totodată, NATO a dezvoltat educația și informarea, susținând, din această perspectivă, cursuri internaționale de protecție a infrastructurilor critice energetice în țări precum Kuweit și Ucraina, forumuri pe tema protecției infrastructurilor critice în diverse orașe din Croația, programe prin care s-au pregătit țările membre și partenerii Alianței pentru a putea fi în măsură să răspundă în mod oportun și adcvat la manifestările ostile și pentru a-și proteja infrastructurile critice cu un grad de vulnerabilitate mai ridicat.

CONCEPȚIA UNIUNII EUROPENE PRIVIND PROTECȚIA INFRASTRUCTURILOR CRITICE

Uniunea Europeană, la rândul său, acordă o importanță deosebită protecției infrastructurilor critice, mai ales după atentatele teroriste din 11 martie 2004, de la Madrid. Din această perspectivă, Uniunea Europeană a întreprins demersuri privind reglementările în domeniul infrastructurilor critice, prin care s-au stabilit diverse modalități de prevenire a atacurilor teroriste asupra acestora, a declanșat o serie de acțiuni de informare și pregătire a statelor membre pentru o gestionare mai bună a situației infrastructurilor critice și a îmbunătățit strategiile de răspuns în cazul unor atacuri și modalitățile de protecție, garantând, astfel, un grad ridicat și eficace de securitate a infrastructurilor critice, a rețelelor de comunicație și internet, garantându-se siguranța populațiilor din statele membre.

La nivelul Uniunii Europene funcționează Agenția Uniunii Europene pentru Securitatea Rețelelor și a Informațiilor (ENISA), care reprezintă un centru de expertiză pentru securitatea cibernetică în Europa și care se ocupă nemijlocit, încă din anul 2004, de creșterea nivelului de securitate a rețelelor și a informațiilor din cadrul acesteia.

Din această perspectivă, Uniunea Europeană a dispus măsuri pentru înființarea de echipe, formațiuni și organizații responsabile cu protecția infrastructurilor critice.

Principalul responsabil cu aplicarea politicilor în cazul protecției infrastructurilor critice a fost nominalizat organul guvernamental al fiecărui stat, prin structurile de care dispune. În acest scop, Guvernul României a delegat sarcina protecției fiecărui sector critic unuia sau mai multor ministere, în funcție de domeniul de activitate, așa cum s-a menționat anterior, delegare care este valabilă pentru toate statele membre ale Uniunii Europene, dar care poate fi diferită mai mult sau mai puțin, fără însă a se încălca dispozițiile Uniunii Europene.

La nivelul Uniunii Europene funcționează Agenția Uniunii Europene pentru Securitatea Rețelelor și a Informațiilor (ENISA), care reprezintă un centru de expertiză pentru securitatea cibernetică în Europa și care se ocupă nemijlocit, încă din anul 2004, de creșterea nivelului de securitate a rețelelor și a informațiilor din cadrul acesteia.

Agenția colaborează cu membrii Uniunii Europene și cu sectorul privat oferind, astfel, consultanță și soluții, abordând subiecte vizând: dezvoltarea strategiilor naționale de securitate cibernetică; protecția datelor, tehnologiilor de îmbunătățire a confidențialității privind tehnologiile emergente, serviciile de încredere și identificarea ansamblului amenințărilor cibernetice. *„Totodată, agenția lucrează în domeniile recomandări, suport în elaborarea și implementarea politicilor și colaborare directă cu echipele operaționale de la nivelul Uniunii Europene”* (ENISA, 2023).

Trebuie menționat că aceste entități joacă un rol extrem de important în ceea ce privește protecția infrastructurilor critice, fiind structuri specializate ce reprezintă o formă de răspuns la solicitările acestei activități. Ele există în fiecare țară, iar ceea ce diferă este denumirea acestora.

Din această perspectivă, pot fi amintite entitățile: *CERT/CC (Computer Emergency Response Team/Coordination Centre); CSIRT (Computer Security Incident Response Team); IRT (Incident Response Team); CIRT (Computer Incident Response Team); SERT (Security Emergency Response Team). „CERT a apărut inițial ca simplă forță de reacție, dar s-a extins astfel încât a ajuns un furnizor de servicii de securitate, incluzând servicii de prevenție precum alertare, avertizări de securitate, servicii de management al securității și al instruirii”* (CEPS, 2010).

Deși nu mai este membru cu obligații și drepturi depline al UE, Regatul Unit al Marii Britanii a rămas totuși un partener important al Uniunii. Ca urmare, considerăm că este benefic să amintim existența centrului WARPs (Warning, Advice and Reporting Point) în Regatul Unit, ca parte a strategiei de informare a NISCC (National Infrastructure Security Coordination Centre) privind protecția infrastructurilor critice ale Regatului Unit de atacurile electronice, care scoate în evidență rolul marcant al acestuia în protecția infrastructurilor critice, în sensul că se ocupă cu avertizarea și alertarea, schimbul de informații, raportarea, dar și cu ridicarea nivelului de conștientizare și educare al populației. Acest centru și-a dovedit eficiența în domeniul îmbunătățirii securității informaționale, stimulând o mai bună comunicare a alertelor și avertizărilor, îmbunătățind educația și conștientizarea și încurajând raportarea incidentelor. Acest centru constituie, de asemenea, un exemplu de bună practică privind grija unui stat față de protecția infrastructurilor critice proprii, care poate fi implementată și în statele membre ale UE.

Deși nu mai este membru cu obligații și drepturi depline al UE, Regatul Unit al Marii Britanii a rămas totuși un partener important al Uniunii. Ca urmare, considerăm că este benefic să amintim existența centrului WARPs (Warning, Advice and Reporting Point) în Regatul Unit, ca parte a strategiei de informare a NISCC (National Infrastructure Security Coordination Centre) privind protecția infrastructurilor critice ale Regatului Unit de atacurile electronice.

Mediul privat din fiecare stat membru al Uniunii Europene sau partener dispune de cele mai multe infrastructuri critice din domeniul comercial și, pentru protecția corespunzătoare a acestora, se impune o bună colaborare între sistemul public și cel privat al fiecărui stat. Colaborarea dintre sistemul privat, format din proprietari și operatori de infrastructuri, și cel aparținînd sectorului tehnologie și informație, care are capabilități mult mai limitate, locale, este mai complicată.

Sectorul privat operează prin intermediul unor asociații/organizații, cum ar fi, spre exemplu, ICASI (Consorțiul din Industrie pentru Promovarea Securității pe Internet). În cadrul Conficker Work Group, reprezentanții industriei se unesc sub același obiectiv, care vizează prevenirea atacurilor cu virusul *Conficker* asupra sistemelor de operare Windows.

CONCLUZII

NATO și UE au în atenție protecția infrastructurilor critice, din această perspectivă fiind preocupate din ce în ce mai intens pentru înțelegerea și aplicarea unei concepții cât mai riguroase și într-un mod cât mai eficace a protecției infrastructurilor critice, deoarece schimbările mediului de securitate pot afecta iremediabil îndeplinirea obiectivelor acestora. Aceasta a contribuit la conștientizarea importanței cu care infrastructurile critice se prezintă pentru dezvoltarea unei societăți puternice, stabile și sigure și declanșarea unor demersuri privind combaterea cauzelor care pot conduce la perturbarea activității lor sau la limitarea efectelor producerii unor astfel de incidente.

Pentru instituirea unor proceduri și a unor mijloace viabile prin care să se genereze un nivel ridicat de reziliență al statelor membre ale NATO și ale UE, aceste două mari organizații politico-militare au stabilit și impus fiecărui membru din compunere îndeplinirea unor standarde naționale, pe baza cărora fiecare trebuie să participe la sprijinul comun internațional.

Pentru instituirea unor proceduri și a unor mijloace viabile prin care să se genereze un nivel ridicat de reziliență al statelor membre ale NATO și ale UE, aceste două mari organizații politico-militare au stabilit și impus fiecărui membru din compunere îndeplinirea unor standarde naționale, pe baza cărora fiecare trebuie să participe la sprijinul comun internațional. Răspunsurile la aceste acțiuni sunt în concordanță cu resursele disponibile și cu posibilitățile fiecărei țări, întrucât unele sunt mult mai dezvoltate, iar altele rămân în urmă și încearcă să angajeze procesul politic intern în direcția unei protecții a infrastructurilor critice sustenabile.

RESURSE WEB:

1. CEPS TASK FORCE REPORT (2010). Centrul pentru Studii Politice Europene. *Protecting Critical Infrastructure in the EU*. Bruxelles, https://iris.luiss.it/retrieve/handle/11385/36860/860/Critical_Infrastructure_Protection_Final_A4.pdf, accesat la 11 martie 2023.
2. ENISA (2023), https://www.enisa.europa.eu/about-enisa, accesat la 11 martie 2023.
3. NATO (2006). *NATO's Role in Civil Emergency Planning in Backgrounder*. Brusseles, pp. 1, 9, https://www.igsu.ro/documente/SAEARI/NATO_CEP.pdf, accesat la 11martie 2023.

4. NATO (2016). *Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meeting of the North Atlantic Council at the level of Defence Ministers*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_127972.htm?selectedLocale=en, accesat la 11 martie 2023.
5. NATO (2023). *Weapons of mass destruction*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50325.htm?selectedLocale=en, accesat la 11 martie 2023.